

Hertog Blauwbaards burcht

Katalin Kasza, sopraan

De Hongaarse sopraan Katalin Kasza werd opgeleid aan de Franz Liszt-academie in Boedapest bij Andor Lendvai en mw F. Revhéggyi. Sedert 1969 is zij verbonden aan de Boedapester Staatsopera. De rol van Judith in Bartóks *Blauwbaard* heeft zij vele malen in en buiten Hongarije vertolkt, o.m. tijdens het Edinburg Festival in 1973. In 1974 maakte zij haar debuut aan het Londense Covent Garden-theater als Brünnhilde in *Die Walküre* van Wagner. In hetzelfde jaar werd haar in Hongarije de Liszt-prijs toegekend. Zij treedt voor het eerst op bij het Concertgebouworkest.

Kolos Kováts, bas

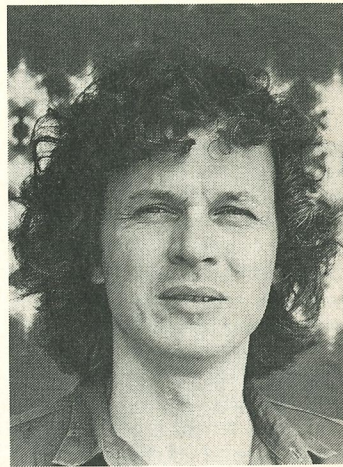
Kolos Kováts werd in 1948 in Mohács, Hongarije, geboren. Ook hij voltooide zijn opleiding aan de Boedapester Franz Liszt-academie o.m. bij mw F. Revhéggyi. Sindsdien maakt hij deel uit van de Boedapester Staatsopera. In de jaren 70 onderscheidde hij zich bij diverse zangconcoursen en won o.m. een tweede prijs bij het Tsjaikowsky-concours in Moskou in 1974. Als gast trad hij verscheidene malen bij de Frankfurter Opera op, o.a. als Philips in Verdi's *Don Carlos*. Ook hij maakt zijn debuut bij het Concertgebouworkest.

Eddy Habbema, regie

Eddy Habbema (1947) debuteerde in 1969 met de door Freek de Jonge en Bram Vermeulen geschreven musical *De dag dat de onschuld dood ging*. Naast het regisseren van toneelstukken bij toneelgroep Centrum, toneelgroep De appel en de Haagse Comedie, waar op 7 maart zijn ei-

Katalin Kasza

Eddy Habbema

Kolos Kováts als Blauwbaard in de NOS-tv uitzending ter herdenking van Bartóks 100ste geboortjaar

genzinnige visie op de *Driestui-versopera* van Brecht en Weill in première ging, en naast musicals als *Godspell* en *Een kannibaal als jij en ik* houdt Habbema zich sinds 1971 veelvuldig met opera bezig. Dit jaar regisseert hij in het Holland Festival *Euridice* van Jacopo Peri en *Hertog Blauwbaards burcht* van Bartók.

Korte inhoud

Hertog Blauwbaards burcht

Hier staat de burcht, hier is de donkere hal, daar zijn de zeven deuren: de plaats van handeling van *Hertog Blauwbaards burcht*. Blauwbaard leidt Judith, die haar eigen wereld vaarwel zei om hem te volgen, binnen in de hal van zijn sombere slot, waar geen zonnestraal doordringt. Judith vraagt hem de deuren te openen om licht en lucht toe te laten. Blauwbaard waarschuwt haar,

maar als Judith aandringt, geeft hij haar de sleutel van de eerste deur. Beschenen door een rode gloed ziet zij Blauwbaards folterkamer. Vastbesloten de burcht geheel te ontsluiten overreedt Judith Blauwbaard haar één voor één de andere sleutels te geven. De tweede deur geeft toegang tot Blauwbaards wapenkamer, de derde tot de schatkamer, de vierde tot een lushof en de vijfde tot Blauwbaards domeinen. Zonneschijn verlicht nu de grote hal, maar alle tafereel dragen sporen van bloed. Blauwbaard zweert Judith de laatste twee deuren dicht te laten. De zon schijnt immers naar binnen. Tevergeefs. Achter de zesde deur vindt Judith een meer van tranen. Een vaal licht heeft de zonnestralen verdrongen.

Blauwbaard smeekt haar de laatste deur ongemoeid te laten en

hem lief te hebben. Na alle bloedbevlakte eigendommen van Blauwbaard en na het meer van tranen heeft Judith een voorgevoel van hetgeen zij achter de laatste deur zal vinden. Blauwbaard bevestigt dat en bezweert haar nogmaals de deur gesloten te laten. Maar Judith neemt de laatste sleutel en als zij de zevende deur geopend heeft, komen Blauwbaards vorige vrouwen zwijgend naar buiten. De eerste, in een rode mantel met een zilveren kroon, kwam tot Blauwbaard in de ochtend, de tweede in de middag, de derde in de avond. De vierde, Judith, kwam in de nacht; Blauwbaard tooit haar met een blauwe sterrenmantel en een diamanten kroon. Dan verdwijnen de vier vrouwen achter de zevende deur. Blauwbaard blijft alleen achter, veroordeeld tot eeuwige duisternis.

DOE HET CONCERTGEBOUWORKEST EEN PLEZIER ...

Wordt lid van de Stichting 'Donateurs van het Concertgebouworkest'. Deze Stichting stelt zich ten doel het orkest – waar nodig – financiële steun te bieden, en doet hiervoor ook op u een beroep.

Wie zich als Donateur opgeeft, ontvangt twee unieke, speciaal voor de Donateurs gemaakte premies, w.o. een grammofoonplaatje. Voorts ontvangen Donateurs jaarlijks de *Concertgebouworkest-*

agenda met alle concerten in binnen- en buitenland gratis thuis.

U kunt zich opgeven door storting van de jaardonatie (minimaal f 20,-; voor 65+ f 17,50) op postrekening 2693200 of rek.nr. 54.20.18.322 van de Algemene Bank Nederland t.n.v. de Stichting 'Donateurs van het Concertgebouworkest' met de vermelding 'Nieuwe donateur 1981'. Deze donatie geldt voor het jaar 1981.

Gespecialiseerd adres voor blaas-muziek. Naast eigen uitgave vertegenwoordiging van: RUBANK met o.a. de befaamde serie Selected Duets in 2 delen voor de diverse instrumenten, de serie methodes Elementary, Intermediate en Advanced I & II voor de diverse instrumenten, enz. enz.
CHAS. COLIN met o.a. Advanced Lip Flexibilities en Complete Modern Method voor Trompet of Trombone, Jazz Duets bruikbaar voor diverse instrumenten, Fluit-boeken van Yusef Lateef, Sax.-boeken van Lennie Niehaus, enz. enz.
Uitgebreide voorraad van o.a. LEDUC - ROBERT KING - CHESTER - BOOSEY & HAWKES - BILLAUDOT - DURAND - FISCHER - KENDOR enz.

TIEROLFF-MUZIEKCENTRALE B.V.

Gespecialiseerd adres voor slagwerk-muziek.
Naast eigen uitgave, uitgebreide voorraad van o.a. AGOSTINI - ROTHMAN - MUSIC FOR PERCUSSION - S. FINK - CREATIVE MUSIC - TED REED - GEORGE STONE enz.

MARKT 90-92 - TELEFOON 01650 - 41255 - Postadres: POSTBUS 18 - 4700 AA ROSENDAAL

BROEKMANS & VAN POPPEL

BLADMUZIEK - MUZIEKINSTRUMENTEN en MUZIEKUITGEVERIJ

BLADMUZIEK NODIG . . . ?

KLASSIEKE-MODERNE ANTIQUARISCHE BLADMUZIEK
LITERATUUR-BLOKFLUITEN SNAREN-METRONOOMS-ETC.

BEL 020 - 72 80 84 - 79 65 75

VAN BAERLESTRAAT 92-94 - 1071 BB AMSTERDAM

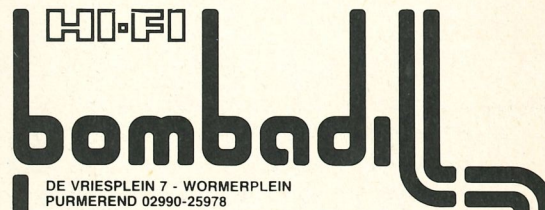
CONSERVATORIUM MUZIEKHANDEL

Voor al Uw muziek

In het gebouw van het
Koninklijk Conservatorium
Juliana van Stolberglaan 1,
Den Haag
Tel. 070-833929

HIFI-SPECIALZAKEN

DE VRIESPLEIN 7 - WORMERPLEIN
PURMEREND 02990-25978

De afgelopen jaren heeft de ontwikkeling van geluidapparatuur niet stilgestaan: alle emotie, de volledige ambiance van een geïnspireerde uitvoering, kunt u momenteel daadwerkelijk thuis beleven.

Bovenstaande bewering is niet voor iedereen navoelbaar. Op menig concertbezoeker zal zij zelfs een absurde indruk maken. Maar... toch moet men juist concertbezoeker zijn om de vanzelfsprekendheid van natuurlijke klanken te allen tijde te kunnen herkennen. Vandaar dat wij juist u willen attenderen op de mogelijkheid van een ongekende muziek ervaring met behulp van geavanceerde apparatuur.

Wat ons betreft tot ziens in Purmerend.

Autorit met Antal Dorati

'We can start to talk now' zegt de kleine, geheel in bont geklede, figuur op de voorbank van de auto die ons van het Concertgebouw naar het Amstel Hotel brengt. Antal Dorati draait zich niet om naar mij, maar begint snel en nadrukkelijk te praten. 'First we have to decide about the prologue, it must be translated from the original Hungarian text.' Ik heb amper tijd om potlood en papier te grijpen en iets op te schrijven in de onregelmatige en uiterst zwakke lichtflitsen van straatlantaarns langs de Stadhouderskade. Antal Dorati is zich mijn geknoei op de achterbank niet bewust. 'The prologue gives very important clues about Bluebeard's Castle. Where is the stage? Inside us or outside?' In een flits zie ik een beeld: De acteurs (zangers) zijn in de zaal, tussen de mensen, het toneel is leeg. De drie vroegere vrouwen van Blauwbaard kunnen dan op het toneel verschijnen en Judith met zich meenemen. Blauwbaard blijft bij ons tussen het publiek. Einde.

Ik wil Antal Dorati mijn overpeinzingen meedelen, maar hij is alweer verder. Wat zegt hij? Wat heb ik gemist? Hij praat over een moment in de partituur. Waar heb ik mijn partituur nou weer gelaten? '... is about a man and his secret. The woman wants to know about his secret, but the man does not give it away.' Gek eigenlijk, ik dacht juist dat vrouwen altijd een 'geheim' hadden dat zij nooit 'prijns mogen geven'. Dorati: 'Maybe women nowadays will not like it, but that is what Bluebeard is about: the Woman wants to find out about the Man, but he will not, he cannot open himself.'

Het opengaan van de zeven deuren, de wind die door het kasteel

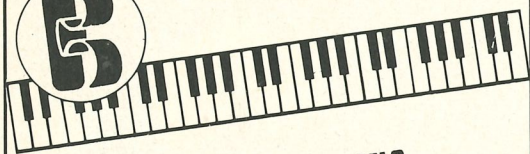

Antal Dorati tijdens een repetitie van Hertog Blauwbaards burcht (NOS-uitzending maart 1981)

waait, het licht dat binnenvalt, de vreugde van Blauwbaard bij de nieuwsgierige, wanhopige pogingen van Judith om binnen te dringen, en dan de omslag, de duisternis, de kilte: de deuren klappen één voor één dicht. 'He will not open himself.' Dus Blauwbaard en zijn kasteel zijn één? Blauwbaards burcht is Blauwbaards hart, die onneembare veste. En Judith de bestormer van die veste, de binnendringer. Waarom doet zij dat? Uit liefde, hebzucht of alleen maar gewoon uit nieuwsgierigheid. Nee, er is meer aan de hand dan gewoon nieuwsgierigheid, er wordt een strijd gestreden tot op het bot, een strijd op leven en dood. Wat is dan de

kracht achter Judiths vragen: angst, jaloezie, een bijna mystieke behoefte tot versmelting, éénwording. Afgronden van mythisch-psychologische interpretaties openen zich. Ik moet aan Jung denken, de blootlegger van verbanden tussen volks-mythische en individueel-psychologische componenten in de mens. Is het libretto van Béla Balász dus een modernisering van de oude Blauwbaard-mythe uit Perraults *Contes de ma mère l'oye*, of alleen maar een andere manier om hetzelfde diep in de mens gewortelde verhaal te vertellen. Maar in het eind van Balász's libretto blijken de vroegere vrouwen van Blauwbaard te leven! Is Blauw-

DE SPECIAALZAAK MET
DE GROOTSTE SORTERING

BRANDS ELEKTRONISCHE ORGELS
LAAN VAN MEERDERVOORT 566-570
Den Haag. Telefoon 070-632313.

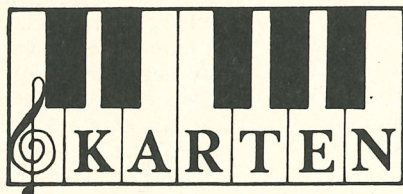
In onze showrooms kunt u geheel vrijblijvend genieten van onze zeer grote kollektie orgels van de beste merken:
THOMAS - CONN - FARFISA - AHLBORN
NOWINA - OMEGAN - COSMOVOX - enz.

Bij aankoop 3 maanden gratis privé les - gratis thuisbezorging - 2 jaar volledige garantie inclusief voorrijkosten en materiaal.

VERKOOP INRUIL FINANCIERING

PIANO'S EN ORGELS

**PIANO'S
ORGELS
BLAASINSTRUMENTEN
GITAREN**

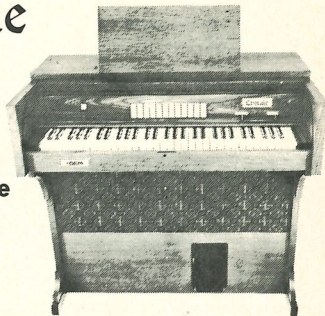

Gedempte Gracht 101 - 1506 CD ZAANDAM
Telefoon 075-168908 b.g.g. 162623

GEM

Chorale

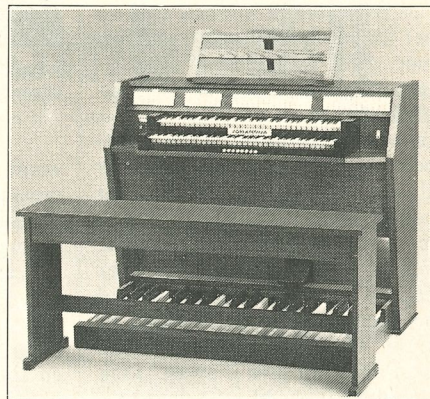
het meest
komplete
eenmanualige
orgel voor
klassieke
muziek

Vraag vrijblijvend inlichtingen bij:

P.J. PAPAN B.V.
Postbus 23, 6100 AA Echt, Tel. 04754 - 3033

JOHANNUS

Hét elektronisch orgel voor klassieke muziek

ER IS NU REEDS EEN JOHANNUS ORGEL VAN
(incl. Johannus elektronische nagalm) f 8300,-

U kunt geheel vrijblijvend de Johannusorgels bespelen en beluisteren bij ons in de showroom. Ook andere merken zoals Heyligers, Rodgers, Viscount en Omevan. Documentatie wordt op aanvraag toegezonden.

- landelijke servicedienst
- diverse occasions
- hoge inruil
- franco thuis

tolé
Apeldoornseweg 33, 8075 BM Elspeet
Postbus 23, Tel. 05779-556

Holland Festival

baard dan nooit een lustmoorde- naar geweest?

We gaan via de brug over de Amstel, het hotel is niet ver meer. Is er daarna nog tijd om dit gesprek af te maken. Is dit wel een gesprek? Het is meer een hogedruk-ketel met beelden, visioenen, mijn eigen emoties. Voelt Antal Dorati dit ook? Hij praat nu kalm, maar in de stroboscopische lichtflitsen van de straatlantaarns lijken zijn handen uitzinnig te bewegen. Opeens heb ik het gevoel dat dit alles hem zeer sterk raakt. 'Of course the woman knows that the man has to give away his secret when he has made love to her. She knows this. It is a universal law.' Ik denk opeens aan het woord 'bekennen' uit de bijbel: Adam bekende (Eng. 'knew') Eva, Kaïn bekende zijn vrouw. Wat 'bekenden' zij? Het woord krijgt opeens een andere betekenis. Maar Dorati praat over de partituur. 'You can hear the coitus in the music. It is in the score. I will show that to you. Of course the actual lovemaking is never really done on stage.' Ik herinner mij een plek waar Judith zich aan Blauwbaard aanbiedt: 'neem me'. Zo letterlijk had ik dat niet opgevat. Ik blader snel in de partituur die Dorati me teruggeeft en zie de volgende teksten bij de nrs 101 t/m 104, direct na het water-tranentema (Duitse vertaling Wilhelm Ziegler):

Blaubart antwoordt niet (nr 112).

Blauwbaard doet opeens denken aan Samson, die na lang aandringen van Delilah haar zijn geheim 'bekent'. Hij valt in slaap in haar schoot (!) en zijn haar wordt afgeschoren. Daarna is Samson machteloos, impotent, en hij kan alleen nog zichzelf vernietigen en zijn omgeving in zijn val meesleuren. Zo vergaat het ook Blauwbaard. Hij zegt niets meer, kán niets meer zeggen. Hij kan alleen toekijken hoe Judith zichzelf (en hem?) in het verderf stort. Zij opent de zevende deur en ziet de drie vroegere vrouwen van Blauwbaard verschijnen: ze leven! Maar ze zijn wel stom, ze zwijgen. Eenzelfde beeld van impotentie, machteloosheid. Het is alsof een verbond, een groot web van wederzijdse machteloosheid wordt blootgelegd.

(Wie schrijft dat soort regieaanwijzingen toch in een partituur: de uitgever? Hoe verwarrend toch.)

Ihr Kopf ruht an Blaubarts Schulter.
Judith: 'Liebst du mich denn, Herzog Blaubart?'

(Aha, de eerst vraag van Judith.)

Blaubart: 'Du bist meines Lebens Helle, küss mich, küss mich, Judith, frag' mich.'
Langer Kuss.

Na dit moment stapelen de vragen van Judith zich op: 'Wie heb je vóór mij bezeten? Waren die andere vrouwen liever dan ik? Mooier dan ik?' Judith is niet meer te stuiten. Blauwbaard smeekt haar nog op te houden, niets meer te vragen, maar Judith is ontketend: 'Open de zevende deur!' (nr 112). Wat er ook gebeurd is op dit moment, kus of coitus, Judith meent er het recht aan te ontlenen, het gevaarlijke en misschien wel alles-vernietigende recht, om dóór te gaan, dóór te vragen en het diepste geheim bloot te leggen.

Blaubart antwoordt niet (nr 112).

Blauwbaard doet opeens denken aan Samson, die na lang aandringen van Delilah haar zijn geheim 'bekent'. Hij valt in slaap in haar schoot (!) en zijn haar wordt afgeschoren. Daarna is Samson machteloos, impotent, en hij kan alleen nog zichzelf vernietigen en zijn omgeving in zijn val meesleuren.

Zo vergaat het ook Blauwbaard. Hij zegt niets meer, kán niets meer zeggen. Hij kan alleen toekijken hoe Judith zichzelf (en hem?) in het verderf stort. Zij opent de zevende deur en ziet de drie vroegere vrouwen van Blauwbaard verschijnen: ze leven! Maar ze zijn wel stom, ze zwijgen. Eenzelfde beeld van impotentie, machteloosheid. Het is alsof een verbond, een groot web van wederzijdse machteloosheid wordt blootgelegd.

We zijn inmiddels bij het Amstel Hotel aangekomen. We stappen uit, Dorati spreekt met de chauffeur af dat deze hem de volgende

ochtend om negen uur moet komen halen voor de tweede opnamesessie met het Concertgebouworkest voordat hij 's middags naar Stockholm vliegt en ik wend me tot hem om afscheid te nemen: het is tenslotte al 11 uur 's avonds. Maar niets daarvan, ik word mee naar binnen getroond waar wij tot mijn verbazing tot één uur 's nachts in de bar zitten te praten. Over barokmuziek, authentieke uitvoeringspraktijken, over zijn dochter Tonina Dorati die in Rome decors en kostuums ontwerpt, de opera die hij aan het schrijven is (... and this man, he speaks to God and he hears the voice of God. Now this I found a great problem. How does the voice of God sound? Then I knew the answer: we use his own voice, the voice of the man himself).

We spreken af ons spoedig nog eens over de partituur te buigen; op menukaarten en bierviltjes worden data en steden gekrabbeld: Stockholm, Londen, Parijs, Wenen. Pas een maand later wordt onze afspraak definitief: 9 april in Detroit, USA. De dag dat Dorati zijn vijfenzeventigste verjaardag viert met het dirigeren van een scènische opvoering van *Fidelio* met het Detroit Symphony Orchestra. Maar op dat ogenblik, in het stiller wordend Amstel Hotel weet ik daar nog niets van.

Ik ben moe, een beetje duizelig van de veelheid aan impressies van die avond. Dorati praat. Ik sluit mijn ogen en ik denk opeens dat ik een stem hoor (mijn eigen stem?) die een paar laatste regels van de proloog spreekt:

'Jetzt schliesst den Vorhang eurer Augenlider. Auftaucht das alte Haus. Muss ich es nennen? Ihr werdet's tief in euch erkennen.'

EDDY HABBEMA